

Əbədiləşən sənətkar ömrü

**Sehrkar təbiəti, sərin bu-
laqları və sıx meşələri ilə
əhatə olunmuş Şuşa iste-
dadlar diyarı, xanəndələr
şəhəri kimi tanınır. Şuşa
Vaqifin vətəni, Xurşidbanu
Natəvanın, N.Vəzirovun,
Ə.Haqverdiyevin,
S.S.Axundovun və bir çox-
larının yetişdirdiyi torpaq-
dır. Bu məkanın yetişdirdi-
yi sənətkarlardan biri də
dahi Üzeyir bəyin böyük
qardaşı Əməkdar incəsənət xadimi
Zülfüqar Əbdülhüseyn oğlu Hacıbəyov-
dur. Bu il görkəmli bəstəkarın anadan
olmasının 140 yaşı tamam olur.**

O, 1884-cü ildə Şuşa şəhərində doğulmuşdur. Uşaqlıqdan xalq musiqisinin zənginliyini duymuş, ona istedadlı sənətkarların ifasında qulaq asmışdır. Xurşidbanu Natəvanın yaxın qohumlarından olan anası Şirin xanım Əliverdibəyovanın da uşaqlarına böyük təsiri olmuşdur. Təbiətən çalışqan, poeziyaya meyilli olan bu qadın övladlarında incəsənətə böyük məhəbbət oyatmışdır.

Atası Əbdülhüseyn bəyin maddi vəziyyəti yaxşı olmasa da, uşaqlarının yaxşı təhsil almalarının daim qayğısına qalmışdır. Lakin onun 1901-ci ildə qəfil ölümü ailəni böyük sarsıntıya uğratmışdır. Bütün qayğılar evin ilk övladı Zülfüqarın üzərinə düşmüşdür. Bir faktı qeyd edək ki, Z.Hacıbəyovun kiçik qardaşları Üzeyir bəyin və Ceyhun bəyin incəsənətdə formalaşmasında böyük rolu olmuşdur. O, 1900-1902-ci illərdə Şuşa şəhəri əkinçilik və töycü işləri idarəsinin müvəkkili yanında tərçüməçi işləmişdir.

Gələcək bəstəkar musiqi biliklərini Azərbaycanın xalq musiqisindən öyrənirdi. Tar çalmaq onun sevimli məşğuliyyəti idi. Zülfüqar bəyin Üzeyir bəy kimi musiqi savadı yox idi, amma istedadının köməyi ilə yazır və bu da onun özünü musiqi sənətinə həsr etmək istəyini daha da qüvvətləndirirdi. Bu illərdə Zülfüqar bəy həm də Ə.Haqverdiyevin "Dağılan tifaq" pyesində Sona xanım, "Pəri cadu"da Qurbanın arvadı, M.F.Axundzadənin "Lənkəran xanın vəziri" komediyasında qadın rollarını ifa edir. Ümumiyyətlə, Zülfüqar bəy yalnız tamaşalar göstərməklə deyil, ön çox musiqili əsərlərin tamaşaya qoyulması ilə məşğul olmuşdur.

Bəstəkar milli folklor zəminində ilk peşəkar musiqi formalarının yaranmasında mühüm rol oynamışdır. "Aşiq Qərib" operası, "Evliyən subay" və "Əlli yaşında cavan" musiqili komediyaları Z.Hacıbəyovun qələminin məhsuludur.

O, özünün ilk əsəri olan "Əlli yaşında cavan" operettası üzərində işini 1910-cu ildə başa çatdırır. İki ildən sonra - 1912-ci ildə "Evliyən subay" komediyasını bitirir. Bu əsərlərdə folk-

lor formaları ilə Avropa musiqi janrı nümunələrinin sintezini yaratmaq təşəbbüsü edilmişdir. Sadalanan bu opera və musiqili komediyalar onun bəstəkarlıq nailiyyətləridir. Əsərlərin əhəmiyyəti ondan ibarətdir ki, onlar Azərbaycanın musiqi sənətində yeni yaradıcılıq formalarının meydana gəlməsi prosesini sürətləndirmişdir.

Ü.Hacıbəylinin musiqili komediyalarında olduğu kimi, "Əlli yaşında cavan" operettasında da dövrün müasir məişətinin bəzi cəhətləri aşkara çıxarılır, imtiyazlı siniflərin - zadəganların, burjuazianın və ruhanilərin qüsurları kəskin tənqid olunur. Sovet hakimiyyəti illərində bu musiqili komediya Bakıda və ölkəmizin digər şəhərlərində dəfələrlə səhnələşdirilir.

1916-cı ildə "Aşiq Qərib" operasını yazır. Yerli mətbuat səhifələrində qeyd olunurdu ki, mayın 13-də H.Z.Tağıyevin teatrında Z.Hacıbəyovun yeni "Aşiq Qərib" operası tamaşaya qoyularkən zal adamları dolu idi. 1916-cı ildə opera Azərbaycan səhnəsində beş dəfə tamaşaya qoyulmuşdur. Hər dəfə o, geniş tamaşaçı kütləsinin böyük rəğbətini qazanmışdır. Operanın musiqisi xalq motivlərindən, həmçinin Şərqi klassik melodiyalarından bəhrələnmişdir. Əsərin əsas musiqi materialı muğamlardan ibarətdir.

1917-ci ildə Z.Hacıbəyov süjeti xalq rəvayətindən alınmış "Üç aşiq və Məlikməmməd" adlı fantastik opera üzərində işləyir, lakin nə inqilaba qədər, nə də sovet dövründə bu opera tamaşaya qoyulmur.

Bəstəkar musiqi sənətinin bir çox janrlarında əsərlər yaradır, musiqi-təbliğətçilik fəaliyyətilə məşğul olur. O, özünü simfonik musiqi sahəsində də sınamışdır. 1932-ci ildə "Kölə qadınların rəqsi" adlı kiçik bir pyes bəstələmişdir.

Z.Hacıbəyovun oğlu - bəstəkar və dirijor Niyazi ilə birlikdə Azərbaycan dramaturqu C.Cabbarlının pyesi əsasında 1936-cı ildə çəkilmiş "Almaz" kinofilminə musiqi yazmışdır.

1937-ci ildə Zülfüqar Hacıbəyov Azərbaycan estradasına bədii rəhbər vəzifəsinə dəvət olunur və burada onun təşkilatçılıq bacarığı üzə çıxır. Sovet hökuməti bəstəkarın Azərbaycan musiqi mədəniyyətinin inkişafındakı rolunu yüksək qiymətləndirir. 1943-cü ildə Azərbaycan SSR Əməkdar incəsənət xadimi fəxri adına layiq görülür.

Zülfüqar Hacıbəyov 1950-ci ildə sentyabrın 30-da vəfat etmişdir. Musiqili Komediya Teatrının əsasını qoyan sənət xadimlərindən biri kimi Z.Hacıbəyov Azərbaycanın musiqi mədəniyyəti tarixində xidmətləri olan şəxsiyyətdir.

*Nərgiz QƏDİROVA,
Ü.Hacıbəylinin ev-muzeyinin elmi katibi*